VIIKONVAIHDE

PERJANTAIVIERAS

Ruokohelpi

Ollaan soratiellä Savossa, Nilsiässä Murtolahden kylällä. Vaimo silmäilee, missä se sukulaispaikka olikaan. Tie on oikea, mutta oliko talon numero oikein? Sitten hoksaamme, että molemmin puolin tietä huojuu outo viljelyskasvi. Tuon on pakko olla ruokohelpeä! Ja kun se kerran on ruokohelpeä, on kyläpaikkakin tässä.

Myöhemmin kuulemme, että kylällä on ruokohelpeä 4–5 talon pelloilla. Vapo toivoi sopimusviljelykeskittymiä, jotta urakoitsijalla olisi enemmän korjattavaa, kun hän matkan takaa tulee ruokohilpeä paalaamaan.

Kiinnostaa kuulla, mitä kokemuksia ruokohelvestä on. Kasvihan on komea. Kasvusto on miehenmittaista ja muistuttaa kaukaa ruishalmetta. Lehdet ovat veitsimäisiä, eikä helpeä mielellään pitele käsissään. Kasvi muistuttaa kaiken kaikkiaan hietakastikkaa, josta on tullut kotopuolessa tienvarsien mieliharmi.

Huono uutinen on, että Vapo on lopettamassa viljelysopimukset. Kahden vuoden kuluttua sopimusviljely loppuu. Sen jälkeen on pieni mahdollisuus, että paikalliset lämpölaitokset ostaisivat ruokohelpeä, mutta tätä pitää erikseen selvittää.

Ruokohelpeä käytetään tukipolttoaineena, koska keväällä kulosta korjatun ruokomassan kosteusprosentti on erittäin alhainen. Toisaalta lämpölaitosten väki ei kuullun mukaan pidä ruokohelvestä. Vaikka helpi pätkitään ennen polttoa viiden sentin pätkiksi, tuppaa se tukkimaan kuljettimet. Lisäksi siitä tulee erittäin runsaasti tuhkaa.

Muualla maailmassa käytetään sellaisia polttotekniikoita, joihin ruokohelpi soveltuu hyvin. Ilmeisesti Suomessa lämpölaitosten kattila-investoinnit tapahtuvat hitaasti, eivätkä kattiloiden suunnittelijat ota tosissaan tarvetta monenlaisen polttoaineen polttoon.

Polttoaineena ruokohelpi kuitenkin vastaa aika tarkkaan olkea tai pellettiä. Näiden kolmen polttoaineen tehollinen lämpöarvo on samaa luokkaa. Energiaa yhdeltä ruokohelpihehtaarilta saadaan teknisten tietojen mukaan 30 megawattituntia. Hehtaarisato on 7–10 tonnia.

Ruokohelpi voidaan korjata kahden vuoden kuluttua kylvöstä. Lannoitus ei ole kannattavaa perustamisvaiheen jälkeen. Korjuun kannalta peltokuvioiden pitää olla selkeäkuvioisia ja kivettömiä.

Korjuu tapahtuu keväällä kuloheinävaiheessa heti kun maa kantaa. Silloin yksikin korjuukoneen raudan kivenpinnasta iskemä kipinä voi sytyttää koko pellon. Korjuussa ruokohelpi paalataan kantikkaisiin jättipaaleihin. Parasta ruokohelvessä on, ettei kasvava viljelmä vaadi vuosikausiin muita viljelytoimia.

Kymmenen vuotta sitten ruokohelven viljelytavoite oli 100 000 hehtaaria. Tämänhetkinen toteuma sopimusviljelyn kautta on kuitenkin vain 4 500 hehtaaria. Alunperinkin ruokohelven viljelyllä haluttiin pitää yllä peltoreserviä siltä varalta, että peltoja myöhemmin tarvittaisiin perinteiseen viljelyyn. Mieluummin nopeakiertoinen energiakasvi kuin metsitys!

Eläinten kannalta ruokohelpi on erikoinen. Hirvet eivät siinä mielellään kulje. Tuulihaukka saattaa hyvinä myyrävuosina hyötyä avoimista helpipelloista, mutta kasvuston noustua korkeammaksi haukka tarvitsee muitakin saalistusmaita.

Ruokohelpeä käsittelevä kirjallisuus viittaa siihen, että kasvista voidaan valmistaa myös paperia.

Pitäisi vain tietää millaista paperia. Jospa ruokohelven tulevaisuus olisikin erikoispaperin puolella?

JUHA KUISMA on kylien liiketoiminta-asiamies.

PAIKANNIMI KERTOO

Naistenmatkasta Ämmäkoskeen

Naisiin liittyvissä paikannimissä on vanhoja luonnonpaikkoja, mäkiä, järviä ja koskia. Monet vanhoista nimistä liittyvät paikan suuruuteen. Kajaanin Ämmäkoskessa korkeusero on yli kuusi metriä, eivätkä Lieksanjoen Neitikoski ja Naarakoskikaan aivan mitättömiä ole.

Mikkelin Naisvuori, jolla on asuttu jo rautakaudella, kohoaa 43 metriä Saimaan pinnan yläpuolelle. Nykyisin vuorella seisoo yksi kaupungin maamerkeistä, vanha vesitorni.

Nuoremmissa naisiin viittaavissa nimissä on toisinaan mukana vähättelyä. Ämmänpelto voi olla pieni pelto, Akkainlammet mitättömiä lampia ja Naistenkoski virtaukseltaan vähäinen.

Joidenkin nais-nimien on arveltu liittyvän muinaisaikaiseen tabuun, jonka mukaan naisten olisi kierrettävä kulttipaikat eli hiidet. Pirkkalan Naistenmatkan ja Naistenlahden arvellaan olleen osa naisten käyttämää reittiä.

Osa naaras-, nais-, neitsyt- ja ämmä-paikoista on rajapaikkoja. Rajat voivat olla nautinta-alueiden rajoja, mutta myös kulttuurin ja luonnon välisiä rajoja. Mies on kuulunut kulttuurin piiriin, nainen taas on uutta elämää synnyttävänä mielletty enemmän osaksi luontoa.

Morsian on siirtymässä elämänvaiheesta toiseen ja siksi erityisen altis pahojen voimien vaikutuksille. Moniin morsian-paikkoihin liittyy tarinoita morsiamelle tai muulle hääseurueelle sattuneista onnettomuuksista.

TOPI LINJAMA

KARI SALONEN

Muusikko Mari Kaasisesta tuli Oitin kartanon emäntä kuusi vuotta sitten. ”Kun päätimme mieheni kanssa ostaa talon, emme tunteneet Hausjärveä ja Oittia ollenkaan.”

KYLÄN KASVO

Karjalaistytöstä tuli hämäläisen kartanon emäntä

Muusikko Mari Kaasinen muutti Karjalasta Rääkkylästä Joensuun ja Helsingin kautta Kanta-Hämeeseen Hausjärvelle Oitin kylään.

HAUSJÄRVI (MT)
Miksi karjalaistyttö muutti Hämeeseen? Sitä on moni kysynyt kansanmusiikkiyhtye Värttinästä tutulta **Mari Kaasiselta** sen jälkeen, kun hän asettui Hausjärven Oittiin miehensä **Juha Paason** kanssa kuusi vuotta sitten.

”Kun muutimme tänne, ystävät kysyivät, kuinka voin elää ilman Stockmannia. Hyvin olemme kuitenkin pärjänneet”, Helsingin Punavuoren taakseen jättänyt Kaasinen naurahtaa.

Kaasinen ja Paaso ehtivät etsiä itseään miellyttävää kotia puolisen vuotta. Sitten löytyi Oitin kartano, joka kolahti heti.

”Kun tulimme lammen rantaan ja näimme talon, tiesimme, että tämän haluamme”, Kaasinen muistelee.

”Se oli todellakin rakkautta ensi silmäyksellä. Olin nähnyt talon myynti-ilmoituksen netissä tiistaina, ja jo perjantaina talo oli meidän.”

Hausjärvi ja Oitti eivät olleet pariskunnalle entuudestaan tuttuja.

”Ostimme ensin talon ja rupesimme vasta sitten miettimään, mihin oikeastaan olimme muuttamassa”, Kaasinen nauraa.

”Itse en ollut täällä koskaan käynytkään. Miehelleni seutu oli hieman tutumpaa, koska hän on Hämeenlinnasta kotoisin ja joskus Hausjärven ohi ajanut.”

Elämää kartanon emäntänä ja isäntänä

Kartanoon muuttamisen jälkeen perhe on kasvanut kahdella. Talon puulattioilla tömisevät 5-vuotiaan **Aukustin** ja kohta 3-vuotiaan **Iidan** askeleet.

”Odotin Aukustia, kun muutimme tänne. Tiesin, että haluan kasvattaa lapseni maalla, en Helsingin Punavuoressa, jossa silloin asuimme.”

Koska perhe asuu kartanossa, voidaan leikkisästi ajatella, että Kaasinen on kartanon emäntä.

”Ihan ei ole kartanonrouvaolo”, Kaasinen nauraa.

”Joskus vitsailemme näillä nimityksillä. Poikaamme Aukustia sanomme kartanon nuoreksi isännäksi.”

Alkuun auttoi oma aktiivisuus

Kaasinen kertoo, että täysin vieraaseen paikkaan muuttamisessa oli omat vaikeutensa.

”Ei ole iisiä tulla kylään, josta ei tunne ketään. Oli pakko olla oma-aloitteinen, jotta tutustui ihmisiin.”

Pariskunta sai kuitenkin lämpimän vastaanoton. Erityisesti paikalliset karjalaiset ottivat tulokkaat hyvin vastaan.

”Sodan jälkeen tälle alueelle sijoitettiin paljon karjalaisia. Kun he kuulivat, että myös minä olen sieltä, he tulivat heti tervehtimään ja toivottamaan tervetulleeksi. Siitä haluan edelleen kiittää heitä”, Kaasinen sanoo.

Remonttia vanhaa kunnioittaen ja vaalien

Oitin kartanolla on pitkä historia, jota perhe on yrittänyt selvittää.

”Aika vähän löytyy tietoa. Olisi mielenkiintoista tietää, millaisia ihmisiä täällä on asunut ja millaista täällä on ollut. Sen kuitenkin tiedämme, että täällä on asunut ainakin kunnanlääkäri ja tiilitehtaan johtaja.”

Talon iästäkään ei ole täyttä varmuutta, mutta luultavasti se on tuotu nykyiselle paikalleen Terijoelta Karjalasta.

”Kivijalassa on vuosiluku 1907, mutta vintiltä löytyneessä vanhassa tuuliviirissä puolestaan vuosi 1897. Varmaa on kuitenkin, että talo on ainakin satavuotias.”

Perhe on remontoinut kartanoa ja yrittänyt palauttaa sen vanhaan asuunsa.

”Jos tämä on sata vuotta kestänyt, emme voi pilata sitä.”

Musiikkia monessa muodossa

Kaasinen on monelle tuttu kansanmusiikkiyhtye Värttinästä. Ensi vuonna 30-vuotista taivaltaan juhliva Värttinä on varsin tunnettu myös maailmalla.

Värttinä ei ole Kaasisen ainut työ. Hän myös pyörittää kylällä kansanmusiikkikoulua.

”Pidän kanteletunteja ja opetan kansanmusiikkia noin kolmellekymmenelle lapselle viikossa. Lisäksi kesäisin pidän neljä kansanmusiikkileiriä kotonamme.”

”Musiikkikoulu on ollut hyvä keino tutustua kyläläisiin. On hienoa, että paikalliset ovat löytäneet sen.”

Musiikkikoulun lisäksi Kaasinen on miehensä kanssa vetovastuussa Hausjärven Turkhaudalla joka kesä järjestettävästä Monttu soikoon! -musiikkitapahtumasta.

”Järjestämme tapahtuman yhdessä paikallisen Nuorisoseura Silmun kanssa. Me tuomme sinne taiteellista puolta. Tänä kesänä tapahtuma järjestetään jo kuudennen kerran.”

Yleisökin on löytänyt tapahtuman. Normaalisti siellä on käynyt kahden päivän aikana parisentuhatta ihmistä ja samaan aikaan järjestettävillä markkinoilla toinen mokoma.

”Monttu soikoon vie aikaani koko vuoden. Kun edellisestä tapahtumasta on selvitty, pitää alkaa miettiä jo seuraavaa. Haluamme, että tapahtumassa esiintyy vahvoja tulkitsijoita”, Kaasinen selittää.

Luomupiiriin voi jäädä koukkuun

Hausjärveltä löytyy muutakin kuin musiikkia, sillä Oitissa on tämän vuoden keväästä asti pyörinyt luomupiiri.

”Yksi toimelias perheenäiti pisti piirin pystyyn. Hän on ottanut selvää, mistä luomutuotteita saa ja kuka niitä haluaa ostaa”, Kaasinen kertoo.

”Piirin kautta saa ainakin juureksia, vihanneksia, kananmunia ja jauhoja. Lista on hirmuisen pitkä. Olen hieman hurahtanut siihen.”

Piirissä on Kaasisen tiedon mukaan pari–kolmekymmentä perhettä.

”Tuotteet voi noutaa toimintaa organisoivan naisen kotoa. Minulla tosin on kotiinkuljetus, koska naisen lapsi on oppilaani”, Kaasinen nauraa.

ANNIINA KESO

Oitti on hyvien peruspalveluiden kylä

Hausjärvi on kantahämäläinen neljän taajaman kunta. Siellä on 8 900 asukasta, joista noin 2 500 asuu kunnan suurimmassa taajamassa ja hallinnollisessa keskuksessa Oitissa. Hausjärveltä on lyhyt matka niin Riihimäelle, Lahteen, Hämeenlinnaan kuin Helsinkiinkin.

”On harvinaista, että tämän kokoisesta paikassa on rautatieasema, josta pääsee keskimäärin kerran tunnissa junalla sekä Riihimäelle että Lahteen”, Oitissa asuva muusikko **Mari Kaasinen** kertoo.

”Koska minulla ei ole ajokorttia, käytän paljon junaa. Olen päättänyt, että niin kiireistä elämäni ei saa olla, ettenkö voisi elää tunnin haitarilla.”

Juna-aseman lisäksi Oitissa on hyvät peruspalvelut.

”On pankki, apteekki, posti, terveyskeskus, päiväkoti ja koulut aina lukioon saakka. Olemme pyrkineet käyttämään oman kylän palveluita, jotta ne säilyisivät”, Kaasinen juttelee.

”Kaiken jokapäiväisen saa täältä. Vaateostoksia ei oikein voi tehdä, mutta täydennän vaatekaappiani usein keikkamatkoilla.”

Pankin, postin ja terveyskeskuksen lisäksi Oitissa on kunnan ylläpitämä kuntosali.

Monta eri mahdollisuutta kuntaliitokseen

Kaasinen ei ole huolissaan Oitin tulevaisuudesta.

”Koska meillä on täällä hyvät peruspalvelut, en usko, että tulevaisuus on kovin synkkä.”

Mari Kaasinen opettaa lapsille kansanmusiikkia ja kanteleen soittoa kotonaan Oitin kartanossa Hausjärvellä.

”On hienoa, että täällä on oma lukio, vaikka Riihimäki, Lahti ja Hämeenlinna ovat lähellä.”

”Toivotaan, että siellä riittää oppilaita jatkossakin, jotta saamme pitää sen.”

Toistaiseksi Hausjärvellä ei ole tiedossa varmaa kuntaliitosta. Kunnan sijainnin vuoksi mahdollisista liitoksista on kuitenkin puhuttu useampaankin suuntaan.

”Mitään ei ole vielä päätetty. Voisimme ilmeisesti yhdistyä Riihimäen, Hyvinkään tai Lopen kanssa”, Kaasinen sanoo.

ANNIINA KESO